

РОЛЬ VIII СЕСІЇ УКРАЇНСЬКОЇ САНІТАРНОЇ РАДИ І ПЕРШОЇ ВСЕСОЮЗНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ЧИСТОТИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГІГІЄНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УКРАЇНІ У 30-х рр. ХХ ст.

У статті, на основі наукової літератури та доступних джерел, з'ясовано значення VIII сесії Української санітарної ради і Першої Всесоюзної конференції з питань охорони чистоти атмосферного повітря для розвитку гігієни атмосферного повітря в Україні у 30-х рр. ХХ ст.

У висновку стверджується, що рішення VIII сесії Української санітарної ради і Першої Всесоюзної конференції з питань охорони чистоти атмосферного повітря у 30-х рр. ХХ ст. мали велике значення для подальшого розвитку гігієни атмосферного повітря в Україні. Зокрема, сприяли подальшому поглибленому вивченню і розширенню науково-дослідної роботи у цій галузі; створено проект закону з охорони атмосферного повітря населених міст СРСР; визначено організаційні форми нагляду для республіканських, обласних і міських органів Держсанінспекції щодо організації санітарного нагляду і лабораторного контролю за чистотою атмосферного повітря у промислових містах і районах. Чималий матеріал досліджень у цій галузі, що нагромадився до початку Великої Вітчизняної війни, висунув проблему гігієни повітря на одне з головних пріоритетів гігієнічної науки і санітарної практики в Україні.

Ключові слова: комунальна гігієна, гігієна атмосферного повітря, Українська санітарна рада, Перша Всесоюзна конференція з питань охорони чистоти атмосферного повітря, Український інститут комунальної гігієни.

Внаслідок величезного негативного антропогенного впливу поступово змінюються природний хімічний склад і екологічні характеристики повітря. Концентрація вуглекислого газу в повітрі зберігалася на одному рівні практично до кінця ХІХ ст., і вже на порозі ХХ ст. стійкість атмосфери була порушена. Так, зростання промисловості й енергетичної бази в Україні в 20-30-х рр. ХХ ст. висунуло актуальну проблему санітарної охорони атмосферного повітря, що мало не тільки важливе гігієнічне, але й господарське значення. Адже на той час широко розгорталася індустріалізація країни, великі будівництва нових і реконструкція існуючих міст і селищ, вимагала активної участі гігієністів у розв'язанні питань раціонального розміщення промислових підприємств і житлових кварталів із урахуванням характеру і ступеню забруднення повітря виробничими відходами [6, с. 543]. Для визначення основних шляхів і методів боротьби із забрудненням атмосферного повітря в Україні у 30-х рр. ХХ ст. скликалися санітарні ради і конференції. На сучасному етапі аналіз діяльності цих зібрань науковців і практиків у галузі комунальної гігієни дозволять з'ясувати, як розвивалася гігієна атмосферного повітря в Україні у 30-х рр. ХХ ст.

Окремі аспекти вказаної проблеми висвітлювалися у книгах «Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР» під редакцією Л.П. Шупика [3], «Материалы к истории гигиены и санитарного дела в УССР» під редакцією П.Д. Лещенка, Д.Н. Калюжного і О.О. Грандо [11], «Двадцать лет научно-исследовательской и научно-практической деятельности Украинского института коммунальной гигиены (1931-1951)» О.М. Марзеєва [6], у статті О.М. Марзеєва, Д.М. Калюжного [10]. У цих працях у розрізі основної тематики міститься інформація науковців радянської доби про деякі результати досліджень вчених-гігієністів у галузі гігієни атмосферного повітря у визначений період дослідження.

У монографії Т. А. Бажана, Н. М. Паранька, Н. Г. Карнауха «О гигиене и гигиенистах» містяться обмежені відомості про VIII сесію Української санітарної ради і про доповідь О.М. Марзеєва на ній [1].

Про методологічні підходи щодо розв'язання проблеми санітарної охорони атмосферного повітря в Інституті загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзеєва в історичному аспекті надають інформацію у своїй статті сучасні науковці: В.Є. Присяжнюк, В.М. Доценко, О.П. Федоришин, Л.М. Шмаргун [12].

Отже, здійснивши ґрунтовний аналіз наукової літератури нами встановлено, що предметом окремого дослідження науковців не було з'ясування значення VIII сесії Української санітарної ради і Першої Всесоюзної конференції з питань охорони чистоти атмосферного повітря для розвитку гігієни атмосферного повітря в Україні у 30-х рр. ХХ ст.

Мета нашого дослідження в тому, щоб на основі наукової літератури з'ясувати значення VIII сесії Української санітарної ради і Першої Всесоюзної конференції з питань охорони чистоти атмосферного повітря для розвитку гігієни атмосферного повітря в Україні у зазначений період.

В Україні питання про охорону атмосферного повітря вперше обговорювалося на VIII сесії Української санітарної ради у травні 1934 р. [2].

До цього часу в Україні завдяки вченим-гігієністам накопичився достатній матеріал щодо вивчення повітря окремих міст і визначилися основні шляхи та методи боротьби із забрудненням атмосферного повітря. Так, перші дослідження атмосферного повітря в Україні були проведені у 1929 р. у Харкові В. Угловим і М. Болотіною. У 1930 р. у Дніпропетровському медичному інституті аналогічні дослідження здійснила Л.М. Горовіц-Власова. У цей же період Сталінський інститут гігієни праці і профзахворювань провів дослідження повітря в Сталіно, а професор М.В. Доніч у Дніпропетровську у районі розташування металургійних заводів. Проте, незважаючи на недосконалість застосованих у цих дослідженнях методик, все ж вони поклали початок подальшим дослідженням і дали орієнтовне уявлення про ступінь забруднення повітря промислових міст України. Зокрема, планомірні та систематичні дослідження атмосферного повітря промислових міст і селищ було розпочато науковцями Українського інституту комунальної гігієни (В.О. Яковенко, Д.М. Калюжний, Г.А. Городецький, С.О. Давидов, М.Б. Аксельрод та ін.) в Донбасі і Придніпров'ї. Під керівництвом цього ж інституту аналогічні дослідження були проведені в Києві (С.О. Давидов) [7], у Дніпропетровську (С.С. Гаухман), у Сталіно (обласна санепідстанція), у Ворошиловську (Подільський і Ковалішин), в Одесі (кафедра загальної гігієни й обласна санепідстанція) [10, с. 543].

Основним напрямом цих досліджень було з'ясування ролі окремих джерел загального сумарного забруднення повітря, вивчення зональності поширення аерозолів від окремих промислових підприємств і на основі цих даних розробка оздоровчих заходів. Вчені-гігієністи звернули свою увагу на такі промислові об'єкти, котрі забруднюють атмосферне повітря: електростанції, підприємства металургійної промисловості, цементні заводи, вугільні шахти, суперфосфатні заводи та ін. Загалом було здійснено гігієнічну характеристику атмосферних забруднень у 25-ти населених пунктах [8].

Отже, у своїй постанові VIII сесія Української санітарної ради відзначила, що «... перед санітарної організацією должна бать поставлена, как новая сфера деятельности, активная борьба за чистоту воздуха в промышленных центрах и других населенных пунктах» [4, с. 150]. Санітарна рада вказала на необхідність впровадження пило- і газоуловлювальних установок на підприємствах. Таким чином, санітарна рада поставила перед практичними санітарними працівниками, хоч і не вичерпне, але досить конкретне і чітке завдання боротьби за оздоровлення атмосферного повітря у містах. Також вона сприяла подальшому поглибленому вивченню і розширенню науково-дослідної роботи у цій галузі [13].

Із 1929–1931 рр. в Україні розпочалося вивчення санітарного стану атмосферного повітря основних промислових центрів республіки. До 1935 р. низка інститутів комунальної гігієни і лабораторій мала значні матеріали досліджень в сфері гігієни атмосферного повітря. Тому настала нагальна необхідність підвести висновки виконаної роботи, оцінити фактичний стан повітря міст, обговорити застосовувані методи дослідження атмосферного повітря і визначити заходи щодо охорони чистоти повітря промислових центрів. На основі цього Українським інститутом комунальної гігієни, разом із Академією комунального господарства, Інститутом загальної і комунальної гігієни і Московським санітарним інститутом ім. Ф.Ф. Ерісмана 23-26 квітня 1935 р. у м. Харкові була скликана перша в Радянському Союзі конференція щодо охорони чистоти атмосферного повітря [5].

На конференції було заслухано й обговорено 25 доповідей із 8 інститутів комунальної гігієни СРСР. У цих доповідях висвітлювалися методи дослідження атмосферного повітря різних міст СРСР, заходи щодо очищення димів і газів. На ній здійснено оцінку організації санітарного нагляду, а також розглядався проект закону з охорони атмосферного повітря населених міст [9].

Серед цих доповідей слід відзначити науковців Всеукраїнського інституту комунальної гігієни: В.О. Яковенка, Д.Н. Калюжного і Г.А. Городецького. Ними зроблено доповіді щодо проблем чистоти повітря у містах [18], методів аналізу хімічних речовин в атмосферному повітрі [19], вивчення джерел забруднення атмосферного повітря [14; 15; 16], а також нормування хімічних речовин в атмосферному повітрі [17].

За всіма вказаними питаннями конференція винесла вичерпні рішення, котрі на багато років вперед визначили шляхи і методи роботи щодо охорони чистоти атмосферного повітря.

Конференція узагальнила стан охорони атмосферного повітря, підкреслила важливість проведення науково-дослідних робіт у цьому напрямку, вказала на відставання санітарно-технічної думки у питаннях уловлення й утилізації промислових димів і газів, а також вказала на зменшену увагу до цих питань із боку робітників промисловості, транспорту, органів комунального господарства та проектних організацій.

Конференція визнала необхідним, щоб інститути комунальної гігієни продовжували свою роботу у напрямку оцінки існуючих методів для встановлення найближчим часом стандартних методів дослідження.

Ця конференція встановила, що «... разрыв между промышленными предприятиями, загрязняющими воздух дымом и газами, и жилыми районами является научно и экспериментально обоснованным мероприятием по охране чистоты воздуха населенных мест, безусловно, дающим значительную эффективность» [4, с. 151]. Ця авторитетна постанова конференції у багатьох випадках допомогла санітарним органам України домогтися необхідних територіальних розмежувань між підприємствами і житловими кварталами.

Щодо організації санітарного нагляду і лабораторного контролю за чистотою атмосферного повітря у промислових містах і районах конференція ухвалила: «... санитарный надзор и лабораторный контроль должны проводиться органами санитарной инспекции и входит как необходимый, обязательный и важный элемент в круг деятельности Госсанинспекции, по линии коммунальной санитарии» [4, с. 151]. В ухвалі також вказувалося на організаційні форми нагляду для республіканських, обласних і міських органів Держсанінспекції.

Таким чином, рішення VIII сесії Української санітарної ради і Першої Всесоюзної конференції з питань охорони чистоти атмосферного повітря у 30-х рр. XX ст. мали велике значення для подальшого розвитку гігієни атмосферного повітря в Україні. Зокрема, сприяли подальшому поглибленому вивченню і розширенню науково-дослідної роботи у цій галузі; створено проект закону з охорони атмосферного повітря населених міст СРСР; визначено організаційні форми нагляду для республіканських, обласних і міських органів Держсанінспекції щодо організації санітарного нагляду і лабораторного контролю за чистотою атмосферного повітря у промислових містах і районах. Чималий матеріал досліджень у цій галузі, що нагромадився до початку Великої Вітчизняної війни, висунув проблему гігієни повітря на одне з головних пріоритетів гігієнічної науки і санітарної практики в Україні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бажан Т. А. О гигиене и гигиенистах / Т. А. Бажан, Н. М. Паранько, Н. Г. Карнаух. – Дніпропетровськ: Журфонд, 2005. – С. 175–176.
2. Всеукраинский санитарный совет. VIII сессия 15-20 мая. Программа, тезисы и материалы. – Х., 1934. – 114 с.
3. Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР / під ред. Л.П. Шупика. – К.: Державне медичне видавництво УРСР, 1958. – 728 с.
4. Калюжный Д.Н. Вопросы охраны атмосферного воздуха на гигиенических съездах и конференциях / Д.Н. Калюжный // Материалы к истории гигиены и санитарного дела в УССР / под ред. П.Д. Лещенко, Д.Н. Калюжного, А.А. Грандо. – К.: Государственное медицинское издательство УССР, 1959. – 256 с.
5. Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеева. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – 67 с.
6. Марзеев А.Н. Двадцать лет научно-исследовательской и научно-практической деятельности Украинского института коммунальной гигиены (1931-1951) / А.Н. Марзеев. – К., 1953. – 42 с.
7. Марзеев А.Н. О работе Всеукраинского института коммунальной гигиены / А.Н. Марзеев // Отдельные оттиски из программы и тезисов 8-й сессии санитарного совета Всеукраинского съезда. – Х.: Б.и., 1934. – 20 с.
8. Марзеев А.Н. Охрана чистоты атмосферного воздуха населенных мест / А.Н. Марзеев // Гигиена и санитария. – 1936. – № 1. – С. 79–81.
9. Марзеев А.Н. Первая конференция по вопросам охраны чистоты атмосферного воздуха / А.Н. Марзеев // Профилактическая медицина. – 1935. – № 7. – С. 16–19.
10. Марзеев О.М. Шляхи розвитку комунальної гігієни на Україні / О.М. Марзеев, Д.М. Калюжный // Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР / Під ред. Л.П. Шупика. – К.: Державне медичне видавництво УРСР, 1958. – С. 538–553.

11. Материалы к истории гигиены и санитарного дела в УССР / под ред. П.Д. Лешенко, Д.Н. Калюжного, А.А. Грандо. – К.: Государственное медицинское издательство УССР, 1959. – 256 с.
12. Присяжнюк В.Є. Методологічні підходи щодо розв'язання проблеми санітарної охорони атмосферного повітря в Інституті загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзеєва в історичному аспекті / В.Є. Присяжнюк, В.М. Доценко, О.П. Федоришин, Л.М. Шмаргун // Гігієна населених мест. – 2001. – Вып. 38. – Т. II. – С. 119–121.
13. Резолюції восьмої сесії Української санітарної ради, 15-20 червня 1934 р. – Х., 1935. – 30 с.
14. Яковенко В.А. Загрязнение атмосферного воздуха г. Харькова / В.А. Яковенко, Г.А. Городецкий, Д.Н. Калюжный // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 26–27.
15. Яковенко В.А. Загрязнение атмосферного воздуха промышленных мест Донбасса / В.А. Яковенко, Г.А. Городецкий, Д.Н. Калюжный // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 28–30.
16. Яковенко В.А. Определение источников загрязнения атмосферного воздуха / В.А. Яковенко // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 22.
17. Яковенко В.А. Организация санитарного надзора за чистотой атмосферного воздуха / В.А. Яковенко // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 52–55.
18. Яковенко В.А. Проблема чистого воздуха в советских городах / В.А. Яковенко // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 15–17.
19. Яковенко В.А. Способ Всеукраинского государственного института коммунальной гигиены одновременного определения в открытой атмосфере сернистой кислоты, хлористо-водородного газа, пыли и углеродных веществ / В.А. Яковенко, Г.А. Городецкий // Конференция по охране чистоты атмосферного воздуха: Тезисы докладов и материалов / под ред. А.Н. Марзеєва. – Х.: Госмедиздат УССР, 1935. – С. 20–21.

REFERENCES

1. Bazhan T.A. O hyhyene y hyhyenystakh / T.A. Bazhan, N.M. Paran'ko, N.H. Karnaukh. – Dnipropetrovs'k: Zhurfond, 2005. – S. 175–176.
2. Vseukrainskiy sanitarnyy sovet. VIII sessiya 15-20 maya . Programma, tezisy i materialy. – Kh., 1934. – 114 s.
3. Dosyahnennya okhorony zdorov'ya v Ukrayins'kiy RSR / pid red. L.P. Shupyka. – K.: Derzhavne medychne vydavnytstvo URSR, 1958. – 728 s.
4. Kalyuzhnyy D.N. Voprosy okhrany atmosfernogo vozdukha na gigienicheskikh s'ezdakh i konferentsiyakh / D.N. Kalyuzhnyy // Materialy k istorii gigieny i sanitarnogo dela v USSR / pod red. P.D. Leshchenko, D.N. Kalyuzhnogo, A.A. Grando. – K.: Gosudarstvennoe meditsinskoe izdatel'stvo USSR, 1959. – 256 s.
5. Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – 67 s.
6. Marzeev A.N. Dvadsat' let nauchno-issledovatel'skoy i nauchno-prakticheskoy deyatel'nosti Ukrainского instituta kommunal'noy gigieny (1931-1951) / A.N. Marzeev. – K., 1953. – 42 s.
7. Marzeev A.N. O rabote Vseukrainskogo instituta kommunal'noy gigieny / A.N. Marzeev // Otdel'nye ottiski iz programmy i tezisev 8-y sessii sanitarnogo soveta Vseukrainskogo s'ezda. – Kh.: B.i., 1934. – 20 s.
8. Marzeev A.N. Okhrana chistoty atmosfernogo vozdukha naseleennykh mest / A.N. Marzeev // Gigiena i sanitariya. – 1936. – № 1. – S. 79–81.
9. Marzeev A.N. Pervaya konferentsiya po voprosam okhrany chistoty atmosfernogo vozdukha / A.N. Marzeev // Profilakticheskaya meditsina. – 1935. – № 7. – S. 16–19.
10. Marzyeyev O.M. Shlyakhy rozvytku komunal'noyi hihiyeny na Ukrayini / O.M. Marzyeyev, D.M. Kalyuzhnyy // Dosyahnennya okhorony zdorov'ya v Ukrayins'kiy RSR / Pid red. L.P. Shupyka. – K.: Derzhavne medychne vydavnytstvo URSR, 1958. – S. 538–553.
11. Materialy k istorii gigieny i sanitarnogo dela v USSR / pod red. P.D. Leshchenko, D.N. Kalyuzhnogo, A.A. Grando. – K.: Gosudarstvennoe meditsinskoe izdatel'stvo USSR, 1959. – 256 s.
12. Prysyzhnyuk V.Ye. Metodolohichni pidkhody shchodo rozv'yazannya problemy sanitarnoyi okhorony atmosfernoho povitrya v Instytuti zahal'noyi ta komunal'noyi hihiyeny im. O.M. Marzyeyeva v istorychnomu aspekti / V.Ye. Prysyzhnyuk, V.M. Dotsenko, O.P. Fedoryshyn, L.M. Shmarhun // Hyhyena naseleennykh mest. – 2001. – Vyp. 38. – T. II. – S. 119–121.
13. Rezolyutsiyi vos'moyi sesiyyi Ukrayins'koyi sanitarnoyi rady, 15-20 chervnya 1934 r. – Kh., 1935. – 30 s.
14. Yakovenko V.A. Zagryaznenie atmosfernogo vozdukha g. Khar'kova / V.A. Yakovenko, G.A. Gorodetskiy, D.N. Kalyuzhnyy // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i

- materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 26–27.
15. Yakovenko V.A. Zagryaznenie atmosfernogo vozdukha promyshlennykh mest Donbassa / V.A. Yakovenko, G.A. Gorodetskiy, D.N. Kalyuzhnyy // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 28–30.
  16. Yakovenko V.A. Opredelenie istochnikov zagryazneniya atmosfernogo vozdukha / V.A. Yakovenko // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 22.
  17. Yakovenko V.A. Organizatsiya sanitarnogo nadzora za chistotoy atmosfernogo vozdukha / V.A. Yakovenko // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 52–55.
  18. Yakovenko V.A. Problema chistogo vozdukha v sovetskikh gorodakh / V.A. Yakovenko // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 15–17.
  19. Yakovenko V.A. Sposob Vseukrainskogo gosudarstvennogo instituta kommunal'noy gigienny odnovremennogo opredeleniya v otkrytoy atmosfere sernistoy kisloty, khloristo-vodorodnogo gaza, pyli i uglerodnykh veshchestv / V.A. Yakovenko, G.A. Gorodetskiy // Konferentsiya po okhrane chistoty atmosfernogo vozdukha: Tezisy dokladov i materialov / pod red. A.N. Marzeeva. – Kh.: Gosmedizdat USSR, 1935. – S. 20–21.

Товкун Л. Роль VIII сессии Украинского санитарного совета и Первой Всесоюзной конференции по вопросам охраны чистоты атмосферного воздуха для развития гигиены атмосферного воздуха в Украине в 30-х гг. XX в.

В статье, на основе научной литературы и доступных источников, выяснено значение VIII сессии Украинского санитарного совета и Первой Всесоюзной конференции по вопросам охраны чистоты атмосферного воздуха для развития гигиены атмосферного воздуха в Украине в 30-х гг. XX в.

В заключении утверждается, что решение VIII сессии Украинского санитарного совета и Первой Всесоюзной конференции по вопросам охраны чистоты атмосферного воздуха в 30-х гг. XX в. имели большое значение для дальнейшего развития гигиены атмосферного воздуха в Украине. В частности, способствовали дальнейшему углубленному изучению и расширению научно-исследовательской работы в этой области; создан проект закона по охране атмосферного воздуха населенных городов СССР; определены организационные формы надзора для республиканских, областных и городских органов Госсанинспекции по организации санитарного надзора и лабораторного контроля за чистотой атмосферного воздуха в промышленных городах и районах. Немалый материал исследований в этой области, накопившийся к началу Великой Отечественной войны, выдвинул проблему гигиены воздуха на одно из главных приоритетов гигиенической науки и санитарной практики в Украине.

Ключевые слова: коммунальная гигиена, гигиена атмосферного воздуха, Украинский санитарный совет, Первая Всесоюзная конференция по вопросам охраны чистоты атмосферного воздуха, Украинский институт коммунальной гигиены.

Tovkun L. The role of the VIII session of Ukrainian sanitary council and the First All-Union conference from questions of cleanliness protection of atmospheric air for development of hygiene of atmospheric air in Ukraine in the 30th years XX century.

In the article on the basis of scientific literature and found sources elucidated of mean of the VIII session of the Ukrainian sanitary council and the First All-Union conference from questions of cleanliness protection of atmospheric air for development of hygiene of atmospheric air in in the 30th years XX century.

In the conclusion confirms that the decision VIII session of the Ukrainian sanitary council and the First All-Union conference from questions of cleanliness protection of atmospheric air for development of hygiene of atmospheric air in Ukraine in the 30th years XX century were of great importance for the further development of air hygiene in Ukraine. In particular, contributed to further expansion of advanced study and scientific-research work in this field; fonded created by the project of law from air protection of populated cities of the USSR; defined of organizational forms of supervision for national, regional and local authorities of State sanitary inspection on the organization of sanitary and laboratory control at the cleanliness of atmospheric air in industrial and urban areas. Considerable material of researches in this branches, which accumulated before beginning the Great Native War, advanced of problem of hygiene air on one of the main priorities of science hygienic and sanitary practices in .

Key words: communal hygiene, hygiene of atmospheric air, Ukrainian sanitary council, First Union conference on the questions of protection of atmospheric air , Ukrainian institute of public hygiene.

Одержано 20.09.2016